

Reclasseringstoezicht anno 2004 Van hulp en steun naar louter controle?

J.J.M. ter Voert*

Inleiding

Zoals zoveel, verandert ook het werk van de reclassering. Maatschappelijke opvattingen over criminaliteit en criminaliteitsbestrijding wijzigen tengevolge van de groeiende aandacht voor maatschappelijke veiligheid en het vervolgingsbeleid van justitie verandert mee. Binnen de reclassering is een verschuiving zichtbaar naar meer controle op cliënten, dus naar een meer op toezicht gerichte taak. Daarnaast leggen rechters steeds vaker strakkere begeleiding op.

Vrijwillige begeleiding door de reclassering is geheel verdwenen; de reclassering verricht haar werk alleen nog in 'gedwongen kaders'. Dat betekent dat een cliënt op grond van een beslissing van de officier van justitie of een rechterlijke uitspraak verplicht is contact met de reclassering te onderhouden. Waar liggen de grenzen en mogelijkheden van werken binnen een gedwongen kader? Wat is de rol en positie van de reclasseringswerker/toezichthouder?

Deze vragen wil ik met u verkennen door eerst kort in te gaan op de beleidsuitgangspunten en de doelstellingen van Stichting Reclassering Nederland en door vervolgens het werken in gedwongen kaders met u te bespreken. Bij de beleidsuitgangspunten komen de relatie van de reclassering tot de partners in de strafrechtsketen aan bod, alsmede enkele methodische uitgangspunten, maar dan in relatie tot de context van het werken in gedwongen kader. Bij het werken in een gedwongen kader ga ik specifiek in op aspecten van 'toezicht' als onontbeerlijk instrument. Verder wil ik aangeven welke reacties gegeven moeten worden bij overtredingen van voorwaarden en de wijze waarop invulling gegeven moet worden aan professionele uitvoering hiervan. Tot slot noem ik enkele uitgangspunten van rapportage, zowel tussen-

* Jos ter Voert is unitmanager bij de Stichting Reclassering Nederland.

tijds als na afloop van het toezicht door de reclassering. Hier en daar zal ik enkele knelpunten noemen zoals die in de dagelijkse praktijk ervaren worden.

Beleidsuitgangspunten voor het reclasseringscontact in een verplicht kader

Algemeen beleid

De missie van de Stichting Reclassering Nederland is vermindering van recidive en een veiliger maatschappij door gedragsverandering en risicobeheersing bij daders. De reclassering levert een bijdrage aan een veiliger maatschappij door daders te laten ophouden met hun criminele gedrag. Daarnaast schept zij voorwaarden waardoor ex-daders op een verantwoorde manier in de maatschappij kunnen functioneren. De reclassering vindt dat een dader verantwoordelijkheid heeft voor zijn eigen gedrag en dat hij kan leren zijn gedrag te veranderen. De reclassering begeleidt hen bij deze verandering.

De reclassering werkt binnen een ‘gedwongen kader’, het instrument waarin de dader verplicht wordt mee te werken aan de interventies die de reclassering heeft voorgesteld. Het meewerken gaat meestal niet vanzelf. De reclassering heeft bij het uitoefenen van het toezicht daarom altijd de spreekwoordelijke ‘stok achter de deur’ nodig. Als de dader zich aan zijn verplichting onttrekt, heeft dat voor hem negatieve gevolgen, bijvoorbeeld beperking of beneming van zijn vrijheid.

In een contract tussen dader en de reclassering worden voorafgaand aan het traject de voorwaarden voor gedragsverandering en begeleiding geformuleerd. Dat laatste is vooral belangrijk omdat gedurende het traject door de reclasseringswerker de oorspronkelijk externe motivatie van de dader (de stok achter de deur) omgebogen moet worden naar intrinsieke motivatie.

De reclassering sluit niemand bij voorbaat uit van de begeleiding en interventies. Wij zijn bij uitstek de organisatie die kan beïnvloeden of iemand wil en/of kan veranderen. Dit uitgangspunt is het begin van een begeleiding of interventie. Beïnvloedbaarheid is immers een dynamisch begrip. De reclassering beschouwt de motivatie en competenties van daders dus niet als vaststaande eigenschappen, maar als veranderbare kenmerken. Of mensen willen of kunnen veranderen, kan dus ook veranderen. Iemands ‘willen’ kan

bijvoorbeeld veranderen, doordat hij ouder wordt, door nieuwe omstandigheden, door een nieuwe gezinssituatie of door de bemoeienis van een reclasseringswerker die hem op de huid zit en motiveert. Iemands 'kunnen' lijkt meer statisch, maar kan ook veranderen. Een tekort aan vaardigheden kan worden weggenomen door iemand vaardigheden aan te leren. Hierbij wordt gebruik gemaakt van nieuwe wetenschappelijke inzichten.

Toezicht

Het gevolg van de bovenstaande aanpak is dat het perspectief van de reclassering op daders verschuift. De reclassering baseert haar werk niet langer voornamelijk op verklaringen voor negatief oud gedrag, maar vooral op de voorwaarden voor positief nieuw gedrag. De reclassering denkt en werkt veel minder dan voorheen in een kader van oorzaak en gevolg maar veel meer in een kader van risico's. Ging het eerder vooral om problemen van de dader waarvoor een oplossing gezocht werd, nu gaat het vooral om beïnvloeding van die factoren in het gedrag van de dader die cruciaal zijn voor de voorkoming van recidive. De reclassering heeft daarbij niet alleen de verantwoordelijkheid om mensen te helpen veranderen, maar ook om te investeren in wetenschappelijk onderzoek naar de ontwikkeling van effectieve methoden, technieken en interventies waarmee zij deze verantwoordelijkheid gestand kan doen.

Tegelijkertijd wil de reclassering realistisch zijn. Zij beseft dat er zowel aan motivatie als aan gedragsverandering grenzen zijn. Werkelijke gedragsverandering (vergelijkbaar met volledige genezing in de gezondheidszorg) is niet bij iedereen haalbaar. Soms kan zij niet anders dan volstaan te proberen iemands gedrag beheersbaar te maken, de risico's binnen de perken te houden. Als volledige gedragsverandering niet haalbaar is, probeert de reclassering ervoor te zorgen dat de dader zo reïntegreert dat zijn criminele gedrag beheerst kan worden. Een voorbeeld daarvan is het in het kader van schorsing preventieve hechtenis toepassen van het elektronisch gecontroleerd straatverbod. Het spreekt vanzelf, dat de reclassering dat alleen kan met de medewerking van haar partners, en niet alleen de ketenpartners, zoals OM en rechterlijke macht, maar ook van netwerkpartners zoals lokaal bestuur, lokale en regionale instellingen voor opvang, zorg etc. Uit het voorgaande volgt, dat reïntegratie feitelijk risicobeheersing is. 'Toezicht' is daarvoor een goed instrument. Het reclasseringsproduct 'Toezicht' is nu de verzamelnaam voor een aantal verschillende vormen van controle die plaatsvinden in verschillende – zo'n 15 – wettelijke modaliteiten na een opdracht van een

opdrachtgever, zoals gevangeniswezen, OM, zittende magistratuur en TBS- en jeugdinstellingen.

Overdracht van toezicht

Elke vorm van toezicht houdt eens op. Het is evenwel niet gezegd, dat na afloop van een juridische legitimatie voor reclasseringsbemoeienis ook de inhoudelijke legitimatie vervalft.

Met andere woorden, er kunnen na een juridisch kader goede redenen zijn om een dader te blijven begeleiden of onder toezicht te houden. Denk bijvoorbeeld aan een zwakbegaafde die zich zonder begeleiding van MEE, voorheen Sociaal Pedagogische Dienst, niet kan redden.

Daar de reclassering slechts in opdracht van justitie mag werken, zullen dan andere maatschappelijke instellingen in een aantal gevallen de activiteiten van de reclassering moeten overnemen en voortzetten. Afgezien van organisatorische en financiële problemen, levert die overname ook inhoudelijke knelpunten op, omdat zowel de competenties van de verschillende organisaties als hun professionele opvattingen over gedwongen en vrijwillige hulpverlening niet dezelfde zijn als die van de reclassering. Concreet doet zich deze situatie voor bij het AMW dat vanaf 1 januari 2004 geconfronteerd wordt met een bepaalde groep ex-gedetineerden (waaronder ook ex-terbeschikkinggestelden) die vanwege het ontbreken van een justitieel kader niet meer bij de reclassering terecht kunnen.

Bij de opzet van begeleiding van daders tijdens de overgang van justitiële naar maatschappelijk bemoeienis is voor de reclassering een belangrijke rol weggelegd.

Naar mijn mening biedt de beoogde, hernieuwde invoering van de ‘voorwaardelijke invrijheidstelling’ hier een prima basis voor. Daarnaast ben ik van mening, dat de reclassering een bepaalde speelruimte moet krijgen om ook ex-cliënten vanuit haar verantwoordelijkheid en specifieke deskundigheid te kunnen bedienen.

De (afhankelijkheids)relatie met partners in de strafrechtsketen

De partners in de strafrechtsketen, in dit geval de afnemers van de reclasseringsproducten en de reclassering, zijn afhankelijk van elkaar. De afnemer stelt het kader vast en geeft de opdracht; de reclassering voert deze uit. De afnemer verwacht bovendien rapportage. Deze rapportage maakt het werk van de reclassering controleerbaar. Dit betekent dat er ook gecontroleerd moet worden. De voorwaarden verplichten dus niet alleen de dader en de

reclassering, maar ook de afnemer. Een constructieve onderlinge samenwerking is daarbij van groot belang. Soepele onderlinge informatieoverdracht is een eerste noodzaak voor allen.

Een tweede is, dat bij de afnemers bekend is wat de mogelijkheden en onmogelijkheden van de reclassering zijn.

De relatie in het gedwongen kader wordt dus aangegaan door dader, reclassering en justitiële ketenpartners; het is een contractrelatie die met wederzijdse inspanning moet leiden tot het terugdringen van recidive. De dader wordt verplicht zich aan de voorwaarden te houden; de reclassering is gehouden begeleiding en toezicht (in de wet: ‘hulp en steun’) te bieden bij de naleving van de gestelde voorwaarden; de ketenpartner neemt – indien nodig – maatregelen. Dit impliceert als vanzelfsprekend ook het uitoefenen van toezicht op de mate waarin de dader de voorwaarden naleeft en zich niet houdt aan afspraken en verplichtingen.

Afwijzing van begeleiding en niet nakomen van afspraken heeft gevolgen voor de dader.

Het achterwege blijven van maatregelen van de kant van de ketenpartner ondergraaft het toezicht en de positie van de toezichthouder.

Specifiek beleid

De reclassering heeft haar taken verdeeld in drie groepen: 1. diagnose en advies, 2. toezicht, begeleiding en risicobeheersing en 3. tenuitvoerlegging van extramurale sancties.

Wat betreft diagnose en advies: de reclassering onderzoekt daders op criminogene factoren van hun gedrag en adviseert haar afnemers over de interventies die gepleegd moeten worden om recidive te voorkomen. In het licht van toezicht, begeleiding en risicobeheersing voert de reclassering interventies uit waarmee het gedrag van daders veranderd kan worden en past zij risicobeheersing toe bij mensen voor wie volledige gedragsverandering niet haalbaar is. Dat houdt in, dat de reclassering er door middel van toezicht en begeleiding voor zorgt, dat daders een aanvaardbaar bestaan in de maatschappij kunnen leiden en dat zij erop toeziet, dat daders zich houden aan de voorwaarden en regels die bij dat aanvaardbare bestaan horen. Tenslotte de tenuitvoerlegging van extramurale sancties. Het gaat hier om werk- en leerstraffen, elektronisch toezicht, penitentiaire programma's.

Methodische uitgangspunten

Werken – methodisch werken in een gedwongen kader – kan alleen effectief zijn als het ‘werken’ ook daadwerkelijk begrensd is door ‘het gedwongen

kader'. Elke methodische invulling door de reclassering verliest haar kracht als de context ontbreekt. Primair zijn anderen verantwoordelijk voor de tenuitvoerlegging van het vonnis of de administratieve maatregel en het houden van toezicht daarop. De reclassering, belast zijnde met de feitelijke uitvoering daarvan, heeft de verantwoordelijkheid voor het houden van toezicht en het uitbrengen van periodieke rapportages aan primair verantwoordelijken. Toezicht is het middel, dat de reclassering de mogelijkheden biedt om haar missie en visie te realiseren. De reclassering houdt toezicht op daders wanneer zij hieraan verantwoord invulling kan geven gezien de tijdens de diagnose geconstateerde risico's gerelateerd aan het delict waarvoor een dader veroordeeld werd. De vorm van het toezicht is afhankelijk van de in het vonnis opgelegde modaliteit en het recidiverisico.

Toezicht heeft een drietal functies. In de eerste plaats risicobeheersing ten dienste van een veiliger samenleving; in de tweede plaats grenzen stellen en structureren (de agogische functie), en in de derde plaats vormt toezicht het kader voor begeleiding en gedragsverandering. Het is van belang deze drie functies goed van elkaar te onderscheiden omdat dit de relatie met de dader ten goede komt.

Drie functies van toezicht

De functie risicobeheersing betreft het toezicht houden 'sec'. De reclassering bewaakt en controleert de voorwaarden die in het gedwongen kader zijn opgelegd door middel van een stelsel van regelingen. Met deze functie van toezicht 'beveiligen' we de samenleving. De regelingen zijn zo opgesteld, dat zij de bewegingsruimte van de dader beperken en sturen, zodat de kans op recidive en op schade voor de samenleving kleiner wordt. Daarbij sluiten de regelingen aan bij deze specifieke dader met dit specifieke delict. De reclassering spreekt de dader aan op deze regelingen, controleert steekproefsgewijs en houdt in de gaten of de dader niet het risico loopt te recidiveren. Deze functie van toezicht is te onderscheiden van de agogische werking die dit toezicht voor bepaalde cliënten kan hebben.

De agogische functie behelst dat de dader om leert gaan met de grenzen die aan hem gesteld worden en die hij aan zichzelf stelt. Delicten zijn immers altijd overschrijdingen van grenzen. Veel daders zijn niet in staat om te leven in een enigszins gestructureerd en vaststaand patroon waarin op tijd komen, zich aan tijdrutmes houden en invloed uitoefenen zonder te dwingen, alle-daags zijn. De verplichting om te voldoen aan de vastgestelde voorwaarden

schept de structuur voor het contact met de reclassering. De reclasseringswerker is hierbij rolmodel voor de dader. Hij verlicht de taken van de dader ('je moet een vaste dagbesteding hebben, en wel deze'). Hij geeft de dader heldere aanwijzingen wat in bepaalde situaties van hem verwacht wordt. Dat is allemaal niet voor niets; uit onderzoek blijkt, dat mensen met gebrekkige probleemoplossende vaardigheden en een geringe (innerlijke) bereidheid om te veranderen meer hebben aan een goede instructie dan aan een 'goed' gesprek.

De derde functie, begeleiding en gedragsverandering is een middel om de dader ertoe te bewegen de bemoeienis van de reclassering te aanvaarden. Verder voorkomt het kader dat daders afhaken bij tegenslagen. Het bevordert dat daders interventies accepteren en programma's afmaken. Over het algemeen zijn daders extern gemotiveerd voor gedragsverandering; ze beginnen eraan om detentie te vermijden of voor vermindering van straf. Daar waar andere motivatiebronnen nog niet aangeboord kunnen worden, biedt het een manier om de dader in beweging te krijgen. Bij aanvang is het soms de belangrijkste bron van motivatie. Een stok achter de deur: 'Waarom doe je het? Omdat het moet!'. Vanuit dit kader worden afspraken gemaakt over deelname aan een vaardigheidstraining, een behandeling, werk of scholing; dit alles gericht op concrete aanpak van risicofactoren. Hoe streng de afspraken hierover zijn, wordt bepaald door de toezichtmodaliteit. Hoe duidelijker de afspraken tussen dader en reclasseringswerker en hoe meer dit geaccepteerd is door de dader zelf, hoe meer speelruimte kan ontstaan waarin een werkrelatie mogelijk wordt.

Motivatie en weerstand

In veel gevallen zal de dader weinig of niet gemotiveerd zijn tot verandering van zijn gedrag en weerstand hebben tegen het verplichte contact. Het verplichte contact biedt de reclasseringswerker echter de mogelijkheid te zoeken naar manieren om de (gebrekkige) motivatie en de weerstand tegen gedragsverandering te bewerken. Hij kan naar begeleidingsaspecten zoeken op basis waarvan een plan van aanpak kan worden overeengekomen. Motivering en activering van de dader zijn zeker in de startfase van groot belang. Motivatie en weerstand zijn dynamische fenomenen, die, mits op professionele wijze bewerkt, kunnen veranderen. Motivatie is het resultaat van de interactie tussen dader en reclasseringswerker. De dader moet uitgedaagd worden de meerwaarde, de voordelen van de begeleiding in te zien; door

overeenstemming te bereiken en aan te sluiten op vragen die tot gezamenlijke werkbare doelen worden geformuleerd.

Weerstand is de tegenhanger van motivatie. Mensen zullen altijd weerstand bieden tegen veranderingen waarvan ze het doel niet als hun belang ervaren. Maar ook weerstand is te beïnvloeden. Weerstand heeft verschillende aspecten. Het geeft informatie over wat mogelijk en haalbaar is, in het bijzonder waar mogelijke valkuilen zijn bij het bereiken van doelen. Bij weerstand worden door de reclasseringswerker en de dader verschillende doelen nagestreefd. Belangrijk is, dat het aan de oppervlakte komt en bespreekbaar gemaakt wordt. Weerstand is positief mits het maar op de juiste wijze en creatief wordt benaderd. Vereisten zijn een goed luistervermogen, geduld en het vermogen om frustraties te verdragen. Motivatie voor gedragsverandering kan dan ontstaan.

Werken in gedwongen kader

Voorwaarden, aanwijzingen en afspraken

Hoe geeft de reclassering het toezicht vorm? Hoe handelt zij en waarom? In de wet (art. 14 d WvSr) staat dat “de rechter aan een krachtens algemene maatregel van bestuur aangewezen reclasseringsinstelling dan wel aan een bijzondere reclasseringsambtenaar opdracht (kan) geven de veroordeelde bij de naleving van de voorwaarden hulp en steun te verlenen”. Het opleggen van toezicht is dus in wezen het opleggen van een vrijheidsbeperkende sanctie. Het is daarmee verre van vrijblijvend. Zowel voor de veroordeelde als voor de reclassering brengt het toezicht verplichtingen met zich mee.

De begrenzingen waarbinnen de reclassering werkt, wordt altijd bepaald door de afnemers. Meestal wordt tot het gedwongen kader besloten na advies van de reclassering. Het besluit over de modaliteit valt strikt genomen buiten de verantwoordelijkheid van de reclassering.

De modaliteit is wel van grote invloed op de speelruimte die zij heeft met deze dader. Het zal duidelijk zijn, dat deze speelruimte bij een toezicht in het kader van een tbs aanmerkelijk beperkter is dan bij een regulier toezicht. Om het toezicht binnen een bepaalde modaliteit vorm te geven maken we gebruik van een ‘gelaagde’ structurering: voorwaarden, aanwijzingen en afspraken. Aan de hand van de wijze waarop een dader binnen deze drie structuurlagen functioneert, krijgt de reclasseringswerker signalen op grond waarvan hij zich een beeld kan vormen van de risicobeheersing.

Voorwaarden

De in het vonnis opgenomen algemene en bijzondere voorwaarden bepalen de werking van het opgelegde vonnis. In de algemene voorwaarde is opgenomen, dat de dader – in ieder geval gedurende de periode waarin het toezicht geldt – geen strafbare feiten zal plegen. In de bijzondere voorwaarden is altijd opgenomen, dat de dader zich moet houden aan de aanwijzingen door of namens de reclassering gegeven. Bij overtreding van de algemene voorwaarde meldt de reclassering dit schriftelijk aan de opdrachtgever met een advies over mogelijk recidiverisico. De opdrachtgever bepaalt op welke wijze op de overtreding gereageerd zal worden naar de dader. De algemene en de bijzondere voorwaarden vormen een hard onderdeel van het door de rechter, de officier van justitie of de directie van een penitentiaire inrichting opgelegde kader. Dit kader is niet onderhandelbaar in de relatie tussen reclasseringswerker en cliënt.

Aanwijzingen

Aanwijzingen zijn alle handelingen, taken en regelingen die van belang zijn in relatie tot de risicofactoren. Het zijn concrete en gerichte instructies van de reclasseringswerker aan de cliënt. Het zijn specifieke uitwerkingen van de bijzondere voorwaarden. Het meest wenselijk is als deze opgenomen worden in het vonnis. Zo kan het vonnis bepalen dat de veroordeelde “zich moet houden aan de aanwijzingen van de reclassering, hetgeen ook mag inhouden opname in een kliniek”. Ook urinecontroles en dergelijke vallen hieronder. Voor een goede invulling van het werken in een gedwongen kader kan het nodig zijn aanvullende regelingen de status van een aanwijzing te geven, bijvoorbeeld geen contact leggen met een ex-partner, geen coffeeshop bezoeken, zich houden aan de dagbesteding.

Helderheid naar de dader over welke regelingen de status van een aanwijzing hebben, is van groot belang, omdat het bij overtreding de reactie van de reclasseringswerker bepaalt.

Het zich niet houden aan de aanwijzingen heeft vooraf doorgesproken gevolgen voor de dader (bijvoorbeeld een formele waarschuwing) en zal er toe leiden, dat de teugels strakker aangehaald worden. Herhaaldelijk niet volgen van de aanwijzingen kan ertoe leiden, dat de reclassering de opdracht met een advies over mogelijk recidiverisico retourneert aan de opdrachtgever: de bijzondere voorwaarde, dat de dader zich moet houden aan de aanwijzingen van de reclassering, is immers overtreden.

Afspraken

Naast de harde regelingen moet er sprake zijn van een zekere speelruimte. Het gaat hier om afspraken. Uit onderzoek naar effectiviteit en uit de ervaringen van reclasseringswerkers blijkt, dat deze vrije ruimte belangrijk is voor het opbouwen van een werkrelatie; hoe meer aanwijzingen, hoe meer de reclasseringswerker zichzelf vastzet en hoe minder ruimte er ontstaat voor de dader om te leren en fouten te maken zonder dat dit direct juridische consequenties heeft. Binnen deze vrije ruimte wordt gewerkt aan het plan van aanpak.

Op grond van zijn professionaliteit stelt de reclasseringswerker vast welke interventies hij kiest, hoe hij zich tot de dader verhoudt en welke stijl hij kiest om aansluiting te vinden, hoe hij de vinger aan de pols houdt. Als de dader een afspraak overtreedt, moet dit opgevat worden als informatie. Is er sprake van terugval, omdat er te grote stappen zijn gezet, of is een vaardigheid of competentie van de dader te hoog ingeschat, of is hij 'gewoon ongehoorzaam'.

De modaliteit van het toezicht bepaalt de hoeveelheid vrije ruimte. Uiteraard is deze anders bij een toezichtmodaliteit TBS met voorwaarden dan bij een modaliteit met een verplicht reclasseringscontact.

Controlemogelijkheden

Toezicht heeft voor de reclassering betrekking op de vraag in hoeverre de dader zich houdt aan door alle partijen afgesproken regels. Het gaat hierbij om zaken als het informeren of en op welke wijze de dader overeengekomen afspraken heeft ingevuld en is nagekomen; controleren of de dader gevolg geeft aan aanwijzingen als scholing, behandeling door bepaalde instellingen of uitvoeren van arbeid; informeren en controleren binnen het sociale netwerk van de dader of deze zich aan de regels en afspraken houdt; urinecontrole, onverwachte huisbezoeken of telefonische controles. Het is van belang om bij het ontwikkelen van het plan van aanpak de dader te informeren over de verschillende regelingen, waarmee het toezicht door de reclassering wordt ingevuld en vormgegeven, zodat de dader weet waar hij aan toe is.

Overtreding van de voorwaarden

In het contract dat opgemaakt wordt voor het verplichte reclasseringstoezicht is standaard opgenomen dat de dader gedurende de periode dat het toezicht van kracht is niet zal recidiveren. Bij recidive weet de dader dus dat de reclassering dit – schriftelijk – aan justitie meldt. Overtreding van de algemene voorwaarde hoeft niet altijd te leiden tot beëindiging van het traject.

Als belangen van anderen of de samenleving met ernstige schade door een dader worden bedreigd, zal de reclasseringswerker echter altijd direct het Openbaar Ministerie op de hoogte stellen. Bij overtreding van de bijzondere voorwaarden, aanwijzingen of afspraken zijn verschillende reacties mogelijk. Deze is afhankelijk van het geschonden voorschrift en de ernst van de overtreding. Ook de problematiek en de persoonlijke situatie van de dader en de strafrechtelijke modaliteit spelen een rol; hoe beperkter de modaliteit, hoe strakker immers het kader. Afhankelijk van de ernst van de overtreding en de volharding van de overtreder zijn reacties mogelijk die variëren van het zelf geven van een berisping, tot het overleg met de vertegenwoordiger van de afnemer over mogelijke of noodzakelijke reacties. Als een dader zich (herhaaldelijk) niet houdt aan de algemene en/of bijzondere voorwaarde(n), wordt daarover tussentijds, direct, gerapporteerd. Ook de visie van de dader op de ontstane situatie dient beschreven te worden. Het rapport dient te eindigen met een inhoudelijk en advies over mogelijke maatregelen.

Periodieke rapportage

Door periodiek te rapporteren over het toezicht laat de reclassering zien zich als maatschappelijk instituut niet te isoleren, maar dat zij zich transparant opstelt naar de partners in de keten. Tevens geeft het, zij het een beperkte, invulling aan het feit dat de instantie aan wie zij rapporteert, de opdrachtgever, strikt genomen de eindverantwoordelijkheid heeft. Indien bij wet- of regelgeving geen rapportagertermijnen zijn gegeven, wordt bij contacten in een verplicht kader korter dan een jaar halverwege de looptijd gerapporteerd; indien langer dan een jaar, iedere zes maanden. Aan het einde van een periode verplicht contact wordt standaard door middel van een eindrapport verslag gedaan van de begeleidingsperiode. Tevens wordt aangegeven of de begeleiding op basis van vrijwilligheid al dan niet gecontinueerd wordt door een andere, meestal reguliere en vrijwillige hulpverleningsinstelling naar wie is verwezen.

Afsluiting

In het voorafgaande is een beeld geschetst van het beleids- en handelingskader dat de reclassering voor ogen staat bij de invulling van het 'toezicht'. De reclassering voert alle werkzaamheden, dus ook toezicht, uit in een verplicht, justitieel kader. Het gericht zijn op gedragsverandering is nog steeds essentieel in het reclasseringswerk. Het gaat erom die risicofactoren in het gedrag te

beïnvloeden die recidive veroorzaken. Daar waar gedragsverandering in mindere mate of in het geheel niet haalbaar is, zal het toezicht gericht zijn op risicobeheersing. De reclassering heeft zich daarbij ontwikkeld van een organisatie gericht op gedragsverandering in een vrijwillig kader naar een controlerende, signalerende organisatie die werkt in een justitieel kader gericht op risicobeheersing ter voorkoming van recidive. De reclassering is juist ook in deze tijd op grond van haar kennis, kunde en ervaring bij uitstek de organisatie die hiertoe het best toegerust is.